

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (ensimmäinen jaosto)

6 päivänä syyskuuta 2017*

Ennakkoratkaisupyyntö – Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 99 artikla – Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaisen luovuttaminen kolmanteen valtioon, jossa häntä uhkaa kuolemanrangaistus – Unionin kansalaisuus – SEUT 18 ja SEUT 21 artikla – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 19 artiklan 2 kohta – Suoja luovuttamista vastaan

Asiassa C-473/15,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Bezirksgericht Linz (Linzin alioikeus, Itävalta) on esittänyt 24.7.2015 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 7.9.2015, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Peter Schotthöfer & Florian Steiner GbR

vastaan

Eugen Adelsmayr,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta sekä tuomarit E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev ja C. G. Fernlund (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Peter Schotthöfer & Florian Steiner GbR, edustajinaan A. Hawel, E. Eypeltauer, A. Gigitner ja N. Fischer, Rechtsanwälte,
- Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,
- Tšekin hallitus, asiamiehinään J. Vlácil ja M. Smolek,
- Irlanti, asiamiehinään E. Creedon, L. Williams, D. Kelly ja A. Joyce, avustajanaan M. Gray, barrister,
- Unkarin hallitus, asiamiehinään M. M. Tátrai ja M. Z. Fehér,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

– Euroopan komissio, asiamiehinään R. Troosters ja S. Grünheid,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian perustellulla määräyksellä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 99 artiklan mukaisesti, on antanut seuraavan määräyksen

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 18 artiklan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 6 artiklan, 19 artiklan 2 kohdan sekä 47 ja 50 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Peter Schotthöfer & Florian Steiner GbR ja Eugen Adelsmayr ja joka koskee korvauksen maksamista sopimuksen purkamisesta, kun purkamisen perusteluna on pelko joutua luovutetuksi.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 3 Peter Schotthöfer & Florian Steiner, joka on Müncheniin (Saksa) sijoittautunut asianajotoimisto, kutsui Eugen Adelsmayrin, joka on Itävallassa asuva itävaltalainen lääkäri, pitämään tammikuussa 2015 kyseisen asianajotoimiston asiakkaille esitelmän työehdoista ja oikeussuojakeinoista Yhdistyneissä arabiemiirikunnissa; hän oli harjoittanut tässä maassa anestesiologian ja tehohoidon erikoislääkärin ammattia useiden vuosien ajan vuodesta 2004.
- 4 Helmikuussa 2009 eräs Adelsmayrin Yhdistyneissä arabiemiirikunnissa hoitama vakavasti sairas potilas, jolla oli ollut useita sydämenpysähdyksiä, kuoli leikkauksen jälkeen uuteen sydämenpysähdykseen. Adelsmayrin katsottiin aiheuttaneen kyseisen kuoleman.
- 5 Sairaalan, jossa Adelsmayr työskenteli, erään lääkärin tehtyä hänestä kantelun tapaus tutkittiin muiden muassa kyseisen lääkärin johdolla. Tutkimuksen päätelmissä puhuttiin murhasta ja taposta.
- 6 Vuonna 2011 Dubaissa (Yhdistyneet arabiemiirikunnat) alkoi oikeudenkäynti, jossa syyttäjä vaati Adelsmayrille kuolemanrangaistusta. Vuonna 2012 tämä kuitenkin poistui Yhdistyneistä arabiemiirikunnista. Adelsmayr tuomittiin poissa olevana elinkautiseen vankeusrangaistukseen alustavassa käsittelyssä; varsinaista käsittelyä voidaan jatkaa milloin tahansa, ja sen seurauksena asianomainen voidaan tuomita kuolemanrangaistukseen.
- 7 Myös Itävallassa aloitettiin Adelsmayria vastaan rikosoikeudenkäynti, joka koski häntä vastaan Yhdistyneissä arabiemiirikunnissa nostettua syytettä. Itävallan syyttäjänvirasto kuitenkin luopui syytteestä 5.5.2014 todettuaan, että ”vastaaja o[li] kyennyt uskottavasti esittämään, että Dubaissa nostetussa syytteessä on oletettavasti kyse ajohahdista häntä vastaan”.
- 8 Adelsmayr sai Itävallan viranomaisilta suosituksen, jossa häntä kehoitettiin kirjoittamaan joillekin valtioille tiedustellakseen, olisiko hänen mahdollista tulla niiden alueelle ilman sitä riskiä, että hänet luovutetaan Yhdistyneiden arabiemiirikuntien viranomaisille.
- 9 Lokakuussa 2014 Adelsmayr sai Peter Schotthöfer & Florian Steinerilta tarjouksen, joka koski tämän määräyksen 3 kohdassa mainittua esitelmää. Tarjous johti sopimuksen allekirjoittamiseen.
- 10 Tämän sopimuksen 5.1 kohta, joka koskee korvauksen maksamista sopimuksen purkamisen tapauksessa, on sanamuodoltaan seuraava:

”Jos kyseessä oleva esitelmä peruutetaan esitelmöijästä johtuvista syistä viimeistään kuukausi ennen tilaisuuden ajankohtaa, esitelmöijä sitoutuu maksamaan esitelmätilaisuuden järjestäjälle kertakorvauksena 150 euroa.”

- 11 Vuoden 2014 marraskuun lopussa Itävallan tasavallan ja Saudi-Arabian kuningaskunnan välille syntyneiden jännitteiden seurauksena Adelsmayr alkoi pelätä ajatusta matkustamisesta Saksaan pitämään kyseistä esitelmää. Hän pyysi Saksan viranomaisia myöntämään hänelle koskemattomuuden ja täsmensi, että pikainen vastaus olisi tarpeen, koska esitelmää ei olisi enää mahdollista peruuttaa 15.12.2014 jälkeen.
- 12 Adelsmayr ei ollut 12.12.2014 saanut vastausta Saksan viranomaisilta, joten hän ilmoitti kirjallisesti Peter Schotthöfer & Florian Steinerille peruuttavansa mainitun esitelmän.
- 13 Peter Schotthöfer & Florian Steiner tukeutui Adelsmayrin kanssa solmimansa sopimuksen 5.1 kohtaan ja kehotti tätä maksamaan 150 euroa, ja 3.2.2015 se nosti kanteen vaatiakseen maksun kyseisestä määrästä.
- 14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoittaa, että ajankohtana, jona se pyysi ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta, Adelsmayrista ei ollut annettu mitään kansainvälistä pidätysmääräystä. Kansallinen tuomioistuin pohtii, peruutettiin ko kyseinen esitelmä asianomaisesta johtuvista syistä vai epäroiko tämä perustellusti matkustamista Saksaan.
- 15 Tässä tilanteessa Bezirksgericht Linz (Linzin alioikeus, Itävalta) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
  - ”1) Onko SEUT 18 artiklassa vahvistettua syrjintäkiellon periaatetta tulkittava siten, että jos jäsenvaltio on sisällyttänyt oikeusjärjestykseensä Saksan liittotasavallan perustuslain 16 §:n 2 momentin kaltaisen säännöksen, jossa kielletään omien kansalaisten luovuttaminen kolmansiin maihin, tätä säännöstä on sovellettava myös muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin, jotka oleskelevat kyseisessä jäsenvaltiossa?
  - 2) Onko [perusoikeuskirjan] 19 artiklan 2 kohtaa ja 47 artiklaa tulkittava siten, että – – unionin jäsenvaltion on evättävä kolmannen maan luovutuspyyntö, joka koskee kyseisen jäsenvaltion alueella oleskelevaa unionin kansalaista, mikäli luovutuspyynnön perustana oleva rikosoikeudenkäynti ja syytetyn poissa ollessa kolmannessa maassa annettu tuomio eivät olleet kansainvälisen oikeuden vähimmäisvaatimusten sekä unionin oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public) koskevien pakottavien periaatteiden ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteen mukaisia?
  - 3) Onko [perusoikeuskirjan] 50 artiklassa ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä suojattua ne bis in idem -periaatetta tulkittava siten, että jos ensimmäinen tuomio on annettu kolmannessa maassa ja sen jälkeen on päätetty prosessi unionin jäsenvaltiossa, koska tosiasiallista perustetta sen jatkamiselle – – ei ole, kolmas maa on estynyt ryhtymästä muihin syytetoimiin?
  - 4) Jos ensimmäiseen, toiseen tai kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko erityisesti [perusoikeuskirjan] 6 artiklaa (”Oikeus vapauteen”) tulkittava siten, että jos kolmas maa on tehnyt unionin kansalaisesta luovutuspyynnön, kyseistä unionin kansalaista ei saa myöskään ottaa säilöön luovutusta varten?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 16 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 99 artiklassa määrätään, että jos ennakkoratkaisukysymys on samanlainen kuin kysymys, johon unionin tuomioistuin on jo antanut ratkaisun, tai jos kysymykseen annettava vastaus on selvästi johdettavissa oikeuskäytännöstä tai jos ennakkoratkaisukysymykseen annettavasta vastauksesta ei ole perusteltua epäilystä, unionin tuomioistuin voi esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan milloin tahansa päättää ratkaista asian perustellulla määräyksellä.

- 17 Tätä määräystä on sovellettava nyt käsiteltävässä asiassa.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään, joka on tutkittava ensiksi, pääasiallisesti, onko perusoikeuskirjan 19 artiklan 2 kohtaa ja 47 artiklaa tulkittava siten, että jos kolmas maa on esittänyt luovutuspyynnön unionin kansalaisesta, joka liikkumisvapauttaan käyttäen lähtee kotijäsenvaltiostaan oleskellakseen toisen jäsenvaltion alueella, viimeksi mainitun jäsenvaltion on hylättävä luovutuspyyntö, kun kyseistä kansalaista uhkaa vakavasti kuolemanrangaistus, mikäli hänet luovutetaan.
- 19 Perusoikeuskirjan sovellettavuudesta pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen asiaan on muistutettava, että unionin tuomioistuin on jo katsonut, että jäsenvaltion päätös luovuttaa unionin kansalainen tilanteessa, jossa tämä on käyttänyt oikeuttaan liikkua vapaasti unionissa siirtymällä jäsenvaltiosta, jonka kansalainen hän on, toiseen jäsenvaltioon, kuuluu SEUT 18 ja SEUT 21 artiklan soveltamisalaan ja siis perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun unionin oikeuden soveltamisalaan (ks. vastaavasti tuomio 6.9.2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, 31 ja 52 kohta).
- 20 Unionin tuomioistuin on päätellyt tästä, että perusoikeuskirjan määräyksiä ja erityisesti sen 19 artiklaa voidaan soveltaa mainitun kaltaiseen päätökseen (ks. vastaavasti tuomio 6.9.2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, 53 kohta).
- 21 Näitä näkökohtia sovelletaan myös nyt käsiteltävässä asiassa, joka koskee Itävallan kansalaisen mahdollisuutta matkustaa muuhun kuin siihen jäsenvaltioon, jonka kansalainen hän on, eli tässä tapauksessa Saksan liittotasavaltaan pitääkseen siellä esitelmän ja siis hänen mahdollisuuttaan käyttää liikkumisvapauttaan ilman luovutetuksi tuleminen riskiä.
- 22 Perusoikeuskirjan 19 artiklan 2 kohdan tulkinnasta on muistutettava, että tämän määräyksen mukaan ketään ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu.
- 23 Unionin tuomioistuin on katsonut, että silloin, kun jäsenvaltio vastaanottaa kolmannen valtion esittämän pyynnön toisen jäsenvaltion kansalaisen luovuttamisesta, ensiksi mainitun jäsenvaltion on tarkistettava, ettei luovuttamisella loukata perusoikeuskirjan 19 artiklassa tarkoitettuja oikeuksia (tuomio 6.9.2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, 60 kohta).
- 24 Tässä yhteydessä on niin, että siltä osin kuin pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaisella viranomaisella on tiedossaan seikkoja, jotka osoittavat todellisen vaaran henkilöiden epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta luovuttamispyynnön esittäneessä kolmannessa valtiossa, sen on arvioitava tämän vaaran olemassaoloa, kun se päättää henkilön luovuttamisesta tähän valtioon, nojautuen objektiivisiin, luotettaviin, tarkkoihin ja asianmukaisesti päivitettyihin tietoihin (ks. vastaavasti tuomio 6.9.2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, 58 ja 59 kohta).
- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoittaa nyt käsiteltävässä asiassa, että syyttävaviranomainen on vaatinut Adelsmayrille kuolemanrangaistusta tätä koskevassa oikeudenkäynnissä Yhdistyneissä arabiemiirikunnissa. Se lisää, että asianomainen on tuomittu poissa olevana elinkautiseen vankeusrangaistukseen vain alustavassa käsittelyssä ja että kuolemanrangaistuksen määrääminen on mahdollista, mikäli rikosoikeudenkäyntiä jatketaan hänen luovuttamisensa seurauksena.
- 26 Tästä seuraa, että Adelsmayria ”vakavasti uhkaa” perusoikeuskirjan 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla kuolemanrangaistus, mikäli hänet luovutetaan.

- 27 Niinpä toiseen kysymykseen on vastattava siltä osin kuin se koskee perusoikeuskirjan 19 artiklan 2 kohtaa, että tätä määräystä on tulkittava siten, että jos kolmas maa on esittänyt luovutuspyynnön unionin kansalaisesta, joka liikkumisvapauttaan käyttäen lähtee kotijäsenvaltiostaan oleskellakseen toisen jäsenvaltion alueella, viimeksi mainitun jäsenvaltion on hylättävä luovutuspyyntö, kun kyseistä kansalaista uhkaa vakavasti kuolemanrangaistus, mikäli hänet luovutetaan.
- 28 Kun toisen kysymyksen tähän osaan annettava vastaus otetaan huomioon, kysymystä ei ole tarpeen tutkia siltä osin kuin se koskee perusoikeuskirjan 47 artiklaa, eikä tarpeen ole myöskään tutkia ensimmäistä, kolmatta ja neljättä kysymystä.

Oikeudenkäyntikulut

- 29 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 19 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että jos kolmas maa on esittänyt luovutuspyynnön unionin kansalaisesta, joka liikkumisvapauttaan käyttäen lähtee kotijäsenvaltiostaan oleskellakseen toisen jäsenvaltion alueella, viimeksi mainitun jäsenvaltion on hylättävä luovutuspyyntö, kun kyseistä kansalaista uhkaa vakavasti kuolemanrangaistus, mikäli hänet luovutetaan.

Allekirjoitukset